

БЕЛІК ЛАРИСА СТЕПАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук*

ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕЯКИХ НЕГЛАСНИХ (СЛІДЧИХ) РОЗШУКОВИХ ДІЙ

З прийняттям у 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України (надалі КПК України) кримінально – процесуальне та оперативно-розшукове законодавство зазнало ряд змін, що суттєво відобразилося на процесі здійснення слідчої та оперативно-розшукової діяльності. Так, у КПК України з'явилась зовсім нова глава 21 «Негласні слідчі (розшукові) дії» (надалі Н(С)РД), яка складається з трьох параграфів, а саме: § 1. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії; § 2. Втручання у приватне спілкування; § 3. Інші види негласних слідчих (розшукових) дій. Досліджуючи та аналізуючи зміст означеної глави можна дійти висновку, що законодавець вирішив визначити перелік оперативно-розшукових заходів, які можливо застосовувати у рамках кримінального провадження.

Процес вивчення та впровадження у практичну діяльність норм глави 21 «Негласні слідчі (розшукові) дії» КПК України співробітниками слідчих та оперативно-розшукових підрозділів був достатньо складним та суперечливим, оскільки регламентація норм вказаної глави КПК України повністю змінює процес застосування негласних оперативно-розшукових заходів.

Наразі, внесено ряд змін до Законів України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Службу безпеки», «Про Державну прикордонну службу України», «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» та інші закони, а також до ряду відомчих інструкцій та наказів МВС України стосовно переліку оперативно-розшукових заходів та підстав їх застосування.

Відповідно до ч.1 статті 8 «Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність» Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» № 2135-ХІІ від 18 лютого 1992 року у чинній редакції, надається право оперативним підрозділам здійснювати ряд оперативно-розшукових заходів серед яких є такі заходи як:

- п. 2 проводити контрольовану поставку та контрольовану і оперативну закупку товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь. Проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупок здійснюється згідно з положеннями статті 271 Кримінального процесуального кодексу України у порядку, визначеному нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України,

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, Служби безпеки України, погодженими з Офісом Генерального прокурора та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України;

- п. 7 негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого або особливо тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину, чи одержувати розвідувальну інформацію, у тому числі шляхом проникнення та обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи згідно з положеннями статті 267 Кримінального процесуального кодексу України;

- п. 8 виконувати спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації згідно з положеннями статті 272 Кримінального процесуального кодексу України;

- п. 9 здійснювати аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж згідно з положеннями статей 260, 263-265 Кримінального процесуального кодексу України;

- п. 10 накладати арешт на кореспонденцію, здійснювати її огляд та виїмку згідно з положеннями статей 261, 262 Кримінального процесуального кодексу України;

- п. 11 здійснювати спостереження за особою, річчю або місцем, а також аудіо-, відеоконтроль місця згідно з положеннями статей 269, 270 Кримінального процесуального кодексу України [1].

Згідно із ч. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» означені оперативно-розшукові заходи співробітники оперативних та слідчих підрозділів мають право проводити відповідно до норм КПК України. Зокрема, у відповідності до ч. 2 статті 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів [2]. Порядок проведення вказаних вище Н(С)РД передбачений наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [3].

Досліджуючи матеріали оперативно-розшукових справ та матеріали кримінальних проваджень можна помітити, що на початковому етапі досудового розслідування співробітники слідчих та оперативно-розшукових підрозділів володіють відомостями стосовно злочинів середньої тяжкості, які готуються або вчиняються, що в свою чергу відповідно до діючих нормативних актів не дозволяє їм проводити означені вище оперативно-розшукові заходи та Н(С)РД, оскільки їх проведення можливе лише при наявності інформації щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Заборона застосування вказаних Н(С)РД до злочинів середньої тяжкості може призвести до втрати можливості задокументувати злочинну діяльність особи, виявити вчинені нею інші

злочини, в тому числі і тяжкі, та притягнути її до кримінальної відповідальності.

Враховуючи зазначене, пропонуємо внести зміни до ч. 2 ст. 246 КПК України в частині того, що негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені статтями 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 269-1, 270, 271, 272, 274 цього Кодексу, проводяться у кримінальному провадженні щодо злочинів середньої тяжкості, а також до тяжких або особливо тяжких злочинів.

Список використаної літератури:

1. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII: станом на 02 січня 2020 р. Електрон. текст. дані. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/page>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України: кодекс від 13.04.2012, редакція від 23.04.2020, [Електронний ресурс] – режим 2доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [Електронний ресурс]: затверджена наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 Електрон. текст. дані. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

Ключові слова: негласні (слідчі) розшукові дії, слідча та оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукові заходи, слідчі підрозділи, оперативно-розшукові підрозділи.

Ключевые слова: негласные (следственные) розыскные действия, следственная и оперативно-розыскная деятельность, оперативно-розыскные мероприятия, следственные подразделения, оперативно-розыскные подразделения.

Key words: covert (investigators) search actions, investigative and operational-search activities, operational-search measures, investigative units, operational-search units.

ГРЕСЬ ЮЛІА ОЛЕГІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук*

СПОСІБ ЗЛОЧИНУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАННЯ

Спосіб злочину цікавить вчених, які здійснюють свої дослідження у різних сферах наукового знання. Він є об'єктом наукового інтересу для криміналістики, кримінального права, кримінального процесуального права та кримінології.

У кримінальному праві спосіб вчинення злочину є складовою об'єктивної сторони і по своїй сутності характеризує злочинне діяння,